

Pastabos. Recenzijos

KELIOS PASTABOS DĖL HIBR. *stigavoti*

Hibr. *stigavóti* "teigti, tvirtinti, tikinti (refl. ginčytis, prieštarauti)" bei jo vediniai (*įstigavóti, pastigavóti, par-/per-stigavóti, susistigavóti; stigavójimas, stigavónė*) dažnas ir gana plačiai paplitęs žemaičių tarmėje (ypač šiaurės vakarų šnektose) žodis. Tą rodo ir LKŽ (XIII 770). Žodžio *stigavóti* lizde iliustracinių pavyzdžių čia pateikta net iš keturiolikos žemaičių tarmės vietų, kurių didesniąją dalį sudaro šiaurvakariniai žemaičiai (Als, Ggr, Gršl, Klp, Ms, Rt, Slnt, Šts, Šv, Vvr).

Šis žodis bei jo vediniai nereti ir 19 a. kultūros ir literatūros atstovų žemaičių, rašiusių žemaitiškai, S. Daukanto ir M. Valančiaus raštuose. Tai taip pat matyti iš LKŽ pateiktų sakinių, kurių žodyno kartotekoje yra dar daugiau.

Kyla tik neaiškumas dėl šio žodžio rašybos. LKŽ iškelta norminė šio žodžio forma su šaknies ilguoju *į-stygavóti*, greta nurodant formą ir su trumpuoju - *stigavóti*. Tačiau iliustracinė medžiaga duoda atvirkščią vaizdą. Šiaurvakariniai žemaičiai žodį *stigavóti* ir jo vedinius taria su trumpuoju *i*. LKŽ nurodyti du atvejai su ilguoju *i* iš pietų žemaičių (*stygavós, įstygavólja*] Užv, Up), nors čia pat turime pavyzdį ir su trumpuoju *i* (*stigavójo* Rs). S. Daukanto ir M. Valančiaus vartojamos formos iki šiol taip pat buvo rašomos su trumpuoju *i* (plg. J. Balčikonio, J. Talmanto, Z. Zinkevičiaus redaguotus jų raštus¹, A. Kalniaus sudarytą S. Daukanto raštų žodyną²). LKŽ iš M. Valančiaus raštų pavyzdžiai irgi duodami su trumpuoju *i* (*stigavojo, susistigavojo, stigavonė*), tuo tarpu iš S. Daukanto rašoma dvejopai (*stigavoti, susistigavojo*, bet *stygavojimas*). Tačiau rašymas su ilguoju *i* neturi jokio pagrindo. Tą aiškiai rodo S. Daukanto krašto tarmė, o remtis vien jo užrašymu nepatikima, nes S. Daukantas nenuosekliai rašė ilguosius ir trumpuosius balsius. LKŽ iliustracinis pavyzdys, kuris paimtas iš S. Daukanto "Darbų"³, kaip tik tą patvirtina (čia raidė *y* dažniausiai žymi trumpąjį paplatintą *i*, plg.: *Wynog tu wiru stygawoyimas nieka nie darodis*, p. 20).

Iš senųjų žodynų ar kitų raštų nurodyti pavyzdžiai irgi remia trumpąjį *i*. Lygiagrečiai su ilguoju ir trumpuoju *i* duotos šio žodžio formos iš M.

¹ Žr. Valančiaus Raštai. Redagavo ir žodynėlį pridėjo J. Balčikonis. K., 1931. P. 481; *Daukantas S. Lietuvių būdas*. Redagavo ir žodynėlį pridėjo J. Talmantas. K., 1935. P. 353; *Daukantas S. Rinktiniai raštai*. Sudarė M. Lukšienė, tekstą paruošė Z. Zinkevičius. V., 1955. P. 465.

² *Kalnius A. Simano Daukanto raštų žodynas* (mašinarštis yra Lietuvių kalbos instituto Žodynų skyriuje). P. 99.

³ *Simanas Daukantas. Darbay senuju Lituwui yr Žemayczui 1822*. Spaudai paruošė Vaclovas ir Mykolas Biržiškiai. K., 1929.

Niedermann'o žodyno atsirado tikriausiai sujungus šio žodyno dviejų žodžių lizdus (NdŽ99). Be LKŽ nurodyto pavyzdžio su ilguoju *i* iš "Tėvynės Sargo", žodyno kartotekoje iš to paties šaltinio būta ir sakinio, kur šis žodis rašomas su trumpuoju *i*: *jisai jug stigavoja apie mūsų probočių dievobaimingumą* (1901, IV-V, 14).

Kadangi iliustracinė medžiaga rodo, kad antraštine turėtų būti iškelta forma su trumpuoju *i*, neaišku, kodėl pasielgta atvirkščiai. Galima manyti, jog hibr. *stigavoti* su ilguoju *i* priderintas prie žodžio *stýgauti* "sakyti, reikšti nuomonę, tvirtinti" (LKŽ XIII, 769), kuris nurodomas prie pirmosios *stigavóti* reikšmės, tačiau ir šio žodžio iškėlimas antraštiniu su šaknies ilguoju *i* kelia abejonių. Su ilguoju *i* - *stygauti* LKŽ iliustruojamas trimis pavyzdžiais: iš J. Balvočiaus raštų, J. Basanavičiaus pasakų rinkinio (iš ten nurodytas ir pavyzdys *įstygavojimo*) bei S. Daukanto "Darbų". Tačiau S. Daukanto iš "Darbų" pateiktas pavyzdys su ilguoju *i* kaip ir pirmu atveju nėra tikslus, nes duoda tik užrašymą. O iš tikrųjų ir pats S. Daukanto pavyzdys čia netinka, nes ne žodžio *stigauti* būtojo laiko forma yra minimame sakinyje, o veiksmažodžio *stigavoti* esamasis laikas. Tas aiškiai matyti iš konteksto: *Pinkerson's stygawojja sawa rasztuse jog Eurley yr Sarmatay winos gymynies buwa yr wina kałba kalbieja. Tą paty saka antras garsus wir's Maltbrun stygawodamas...* (p. 11). Tad ar ne patikimiau remtis A. Kuršaičio, M. Miežinio, M. Niedermann'o žodynu teikiama lytimi *stigauti* (su trumpuoju šaknies *i*), raštų formą su ilguoju - *stygauti* - duodant kaip gretiminę. Dar plg. LKŽ (XIII) duotus tos šaknies žodžius: *įsistigti* "užsispyrusiai tvirtinti" (p. 773), *stiginti* "tvirtinti" (p. 771), *stiguoti* (p. 774).

Birutė Vanagienė